

Τα Βυζαντινά μνημεία στη Νεότερη Ελλάδα (1ο μέρος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Με αφορμή την έκδοση της μελέτης της αρχιτέκτονος Ελένης-Άννα Χλέπα από τις εκδόσεις Καπόν *“Τα Βυζαντινά μνημεία στη Νεότερη Ελλάδα. Ιδεολογία και πρακτική των αποκαταστάσεων 1833-1939”* η Πεμπτουσία μίλησε με την συγγραφέα για την πορεία αποκατάστασης των βυζαντινών μνημείων, την επίδραση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και γενικότερα τα ιστορικά συμφραζόμενα που επηρέασαν τις εξελίξεις για την διάσωση των εκκλησιαστικών βυζαντινών μνημείων.

Π.: Ιδεολογία και πρακτική των αποκαταστάσεων. Μπορείτε να μας διευκρινίσετε αυτούς τους δύο όρους;

Ε.Α.Χ.: Ιδεολογία, ο όρος χρησιμοποιείται για να αποδοθεί ο ιδεολογικός

χαρακτήρας της προστασίας, η ιδεολογική διάσταση που έχει η αντιμετώπιση των μνημείων σε κάθε ιστορική περίοδο. Πρακτική, εννοούμε την εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνικών και τεχνολογιών των επεμβάσεων στα μνημεία, που μαρτυρούν την τεχνολογική εξέλιξη της εποχής, αλλά και την επιλογή συγκεκριμένων τεχνικών που κρίνονται κατάλληλες για τα βυζαντινά μνημεία.

Π.: Τι εννοούμε με τον όρο βυζαντινά μνημεία;

Ε.Α.Χ.: Βυζαντινά μνημεία και βυζαντινή αρχιτεκτονική είναι συμβατικοί όροι που χρησιμοποιούμε για τα μνημεία από τον 5^ο μ. Χ αιώνα, μέχρι την Άλωση (1453).

Π.: Πόσο συνέβαλαν οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις στην αναζήτηση του βυζαντινού παρελθόντος και εν προκειμένω στην Αποκατάσταση των Βυζαντινών Μνημείων

Ε.Α.Χ.: Κατά την αναζήτηση της νεοελληνικής ταυτότητας και την ενσωμάτωση του βυζαντινού παρελθόντος στην ιστορία του έθνους αναπτύσσονται έντονες ιδεολογικές αντιπαραθέσεις και διαμάχες μεταξύ των «εκσυγχρονιστών» και των υποστηρικτών της «ορθόδοξης παράδοσης», που όμως δεν είχαν άμεση επίδραση στην προστασία των βυζαντινών μνημείων. Μόνον κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αι., υπό την πίεση και των Ευρωπαίων ερευνητών, εκδηλώνεται σταδιακά το ενδιαφέρον της Πολιτείας για τα βυζαντινά μνημεία, που εξυπηρετεί ταυτόχρονα και την Μεγάλη Ιδέα.

Π.: Η ευρωπαϊκή νομοθεσία πόσο επηρέασε τα ελληνικά πράγματα στην θεσμοθέτηση της προστασίας και διάσωσης των μνημείων;

Ε.Α.Χ.: Η ευρωπαϊκή νομοθεσία του 19^{ου} αι. για την θεσμοθέτηση της προστασίας των μνημείων ήταν το πρότυπο της αντίστοιχης ελληνικής. Η επίδρασή της στη διάσωση των ελληνικών μνημείων (αρχαίων και μεσαιωνικών) ήταν απολύτως θετική.

Π.: Ποια είναι η σημασία των βυζαντινών μνημείων για την νεότερη Ελλάδα; Είναι καθαρά ιστορική ή μπορεί να έχει και άμεση σχέση με την καθημερινότητά μας;

Ε.Α.Χ.: Τα βυζαντινά μνημεία, ειδικότερα τα εκκλησιαστικά, έχουν και είχαν άμεση σχέση με την καθημερινότητα των πολιτών, εφόσον λειτουργούν ως λατρευτικοί χώροι ή εξυπηρετούσαν άλλες λειτουργίες, είναι δηλ. ζώντα μνημεία. Η ιστορικότητα των βυζαντινών μνημείων έχει σχέση με την δική μας αντίληψη για αυτά, ως φορέων ιστορικής μνήμης με αξίες ιστορικές, θρησκευτικές, αισθητικές κλπ.

Π.: Θα μπορούσατε να μας πείτε ποια ήταν η θέση και ο ρόλος της Εκκλησίας στην Αποκατάσταση των εκκλησιαστικών μνημείων την εποχή που εξετάζετε

Ε.Α.Χ.: Ο ρόλος της Εκκλησίας στην προστασία και αποκατάσταση των εκκλησιαστικών κτηρίων διαφοροποιείται διαχρονικά και εξελίσσεται ιδεολογικά, ιδιαίτερα μέσα στον 19^ο αιώνα. Αναμφίβολα στην πρώτη περίοδο επικρατούν οι ιδέες του Διαφωτισμού και στους εκκλησιαστικούς φορείς, ειδικότερα στην Ιερά Σύνοδο. Οι εκκλησίες δεν θεωρούνται προστατευόμενα μνημεία, όπως εκείνα της αρχαιότητας, και αντιμετωπίζονται σαν χρηστικά κτίσματα, παρά το ότι έχει θεσμοθετηθεί η προστασία τους ως μεσαιωνικά μνημεία. Οι επεκτάσεις και οι μετασκευές τους σε νεοκλασικό στυλ, για την ικανοποίηση λειτουργικών αναγκών μας δείχνουν την αντίληψη της Εκκλησίας και των Εκκλησιαστικών Συμβουλίων για τη βυζαντινή αρχιτεκτονική. Προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ξεκινά το ενδιαφέρον της Εκκλησίας για τα βυζαντινά μνημεία, δηλ. αναγνωρίζεται η ιστορική κυρίως αξία των χριστιανικών μαρτυριών, στο πλαίσιο της αναβάθμισης του βυζαντινού παρελθόντος. Στη συνέχεια, η συχνά δύσκολη σχέση ανάμεσα στο Κράτος και την Εκκλησία θα συμπεριλαμβάνει και το ζήτημα της προστασίας των βυζαντινών μνημείων.